

Plan Youth Board

Kinderrechten en Ontwikkelingssamenwerking

1. De Rechten van het Kind

1.1. Kinderen in de wereld

Meer dan de helft van de bevolking in ontwikkelingslanden is jonger dan 18 jaar. Dat is best indrukwekkend als je weet dat kinderen de eerste slachtoffers zijn van armoede. 40% van hen leeft met minder dan 1 euro per dag en krijgt niet de kans om zorgeloos op te groeien.

Opgroeien in armoede heeft zowel fysieke als psychische gevolgen voor kinderen. Ze gaan niet

naar school, zijn ondervoed en hebben geen toegang tot de meest basale gezondheidsvoorzieningen. Dit maakt het moeilijk om op te groeien tot gezonde volwassenen die productief bijdragen aan de samenleving. Vaak zullen de kinderen van deze kinderen later hetzelfde armoedige leven lijden want de cirkel van armoede en onwetendheid is jammer genoeg een vicieuze cirkel.

1.2. Terug in de tijd

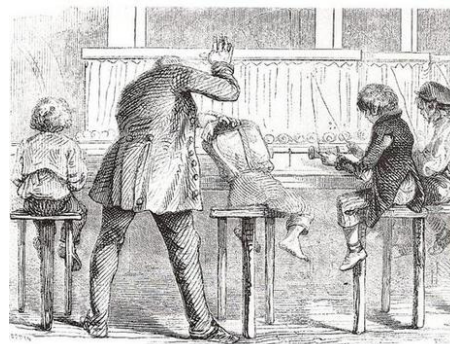

Het beeld van kinderen in de samenleving is eeuw na eeuw geëvolueerd.

Tot het einde van de Middeleeuwen werden kinderen niet als een aparte sociale categorie beschouwd. Kinderen waren simpelweg kleine volwassenen en van kinderrechten had men toen nog niet gehoord.

Vanaf de 18e eeuw, de eeuw van de Verlichting, begon men kinderen te beschouwen als 'volwassenen in ontwikkeling' die opgevoed moesten worden tot volwaardige burgers. Ook toen bestonden kinderrechten nog niet.

Het was pas in de 20^e eeuw dat men het belang van specifieke rechten voor kinderen begon in te zien en uiteindelijk opnam in een internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK).

1.3. Het IVRK

Bron : « Zijn kinderrechten een modegril ? », MO-paper, nummer 8, mei 2007
« Kinderrechten in ontwikkelingssamenwerking », DGOS, oktober 2007

A. Voor het IVRK

Het erkennen van de specifieke behoeften van kinderen in een internationaal Verdrag is een proces geweest van 70 jaar.

- Verklaring van Genève (1924)

Deze verklaring beschrijft in het kort de verplichtingen en verantwoordelijkheden van volwassenen tegenover kinderen. De achterliggende visie is die van een 'behoeftebenadering': volwassenen werden verplicht om kinderen te beschermen en een goede opleiding aan te bieden. Het legde de fundamenten waarop later het kinderrechtenverdrag gebouwd zou worden.

- Verklaring van de Rechten van het Kind (1959)

Kort na de Tweede Wereldoorlog groeide de behoefte om de Verklaring van Genève te vernieuwen. De Verklaring van de Rechten van het Kind werd in 1959 unaniem goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Deze verklaring is veel sterker uitgewerkt dan de Verklaring van Genève en besteedt niet alleen aandacht aan de primaire behoeften van kinderen, maar voorziet ook ruimte voor de nood aan familie, het recht op pre- en postnatale verzorging, verplicht en gratis basisonderwijs, enzovoort.

Al snel werd ook de Verklaring van de Rechten van het Kind niet langer als voldoende beschouwd. Men beseftte dat er nood was aan een verdrag in plaats van een verklaring. Een verdrag heeft immers een wettelijk karakter en is dus juridisch bindend.

B. Totstandkoming van het IVRK (1989)

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) werd in 1989 goedgekeurd. Het werd in recordtempo ondertekend door alle lidstaten van de Verenigde Naties met uitzondering van de Verenigde Staten van Amerika en Somalië, en trad in september 1990 in werking. Daarmee is het IVRK het meest geratificeerde mensenrechtenverdrag uit de geschiedenis. In België werd het IVRK goedgekeurd in 1992.

C. Inhoud van het IVRK

- Het IVRK telt 54 artikelen.

→ De 41 eerste artikelen behandelen de fundamentele rechten van het kind en de verantwoordelijkheden die ouders, overheden en andere instanties hebben om deze rechten te garanderen.

→ De 13 laatste artikelen leggen vast hoe en wanneer het verdrag in werking treedt en door wie en hoe het toezicht op de naleving ervan wordt geregeld.

- Definitie van een kind

Volgens het IVRK is een kind « elke mens jonger dan 18 jaar, tenzij de meerderjarigheid volgens de nationale wet eerder wordt bereikt ».

- De 3 'P's

De kinderrechten kunnen worden onderverdeeld in 3 categorieën, ook wel de 3 'P's genoemd : 'protection', 'provision' en 'participation'. De rechten zijn onlosmakelijk verbonden en worden als even belangrijk beschouwd.

→ Bescherming van kinderen

Deze rechten richten zich specifiek op kinderen die het slachtoffer zijn van misbruik, verwaarlozing of andere vormen van uitbuiting. Voorbeelden :

- Het recht op non-discriminatie (art.2.2)
- Het recht om een privéleven te hebben (art.16)
- Het recht op bescherming tegen een slechte behandeling (art.19), foltering, levenslange opsluiting of ter dood veroordeling (art.37)
- Het recht op bescherming tegen elke vorm van uitbuiting, zij het economisch (art.32) of seksueel van aard (art.34), zij het gelinkt aan kinderhandel (art.35), aan het verbruik of de productie van drugs (art.33) of aan gewapende conflicten (art.38)
- Het recht op bescherming van kinderen in moeilijke omstandigheden, zoals kinderen die gescheiden leven van hun familie (art.20), vluchtelingen (art.22) en kinderen met een handicap (art.37).

→ Provision : voorzieningen voor kinderen

Deze categorie verzamelt alle rechten die ervoor zorgen dat aan de basisbehoeften van een kind is voldaan en dat het zich gezond kan ontplooiën.

- Het recht op leven (art.6.1), op overleven en op ontwikkeling (art.6.2)

- Het recht op een identiteit (naam en nationaliteit) (art.7)
- Het recht om je identiteit en de band met je familie te behouden (art.8)
- Het recht om bij je ouders te leven (art.9)
- Het recht om je in goede omstandigheden te ontwikkelen (art.27)
- Het recht op gezondheid en toegang tot aangepaste gezondheidszorg (art.23 en 24)
- Het recht op onderwijs (art.27 en 28)
- Het recht om informatie te krijgen over kinderrechten (art.42)

→ Participation : het recht op een eigen mening

- Het IVRK beschouwt kinderen als volwaardige personen. Hun mening is belangrijk en volwassenen moeten er rekening mee houden. Deze categorie van rechten voorziet ook dat kinderen een actieve rol kunnen spelen binnen hun gemeenschap en land.

- Het recht op een eigen mening (art.12)
- Het recht om je mening vrij te uiten (art.13)
- Het recht op vrijheid van geloof (art.14)
- Het recht om zich te verenigen met anderen (art.15)

D. Het Comité van de Rechten van het Kind

Dit comité werd in 1991 opgericht door de Verenigde Naties en bestaat uit een groep van onafhankelijke kinderrechtenexperts. Het comité komt samen in Genève en houdt zich bezig met de interpretatie van het Kinderrechtenverdrag en met het controleren van de landen die het Verdrag ondertekend hebben.

Hiervoor moet elke regering om de 5 jaar een rapport indienen met de stand van zaken over de implementatie van de kinderrechten in hun land. NGO's en andere organisaties kunnen een alternatief rapport indienen om onvolledigheden in het officiële rapport aan te kaarten. Het comité stelt op basis van beide documenten een observatierapport (*concluding observations*) op over dat land met aanbevelingen voor een betere toepassing van het Verdrag.

1.4. De opvolging van het IVRK in België

A. De Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind

Wat ? De Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind is de federale instantie die verantwoordelijk is voor de rapportage over de toepassing van het IVRK in België.

Missie ? : De Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind houdt zich bezig met:

- de opmaak van het vijfjaarlijks rapport over de Rechten van het Kind in België ;
- de voorstelling van het vijfjaarlijkse rapport aan het Comité voor de Rechten van het Kind in Genève ;
- de opmaak van andere documenten over de rechten van het kind die ingediend moeten worden bij internationale instanties.

B. Het Kinderrechtencommissariaat

Wat ? Het Kinderrechtencommissariaat werd opgericht door het Vlaams Parlement om het IVRK bekend te maken bij de bevolking en toe te zien op de naleving ervan. De huidige kinderrechtencommissaris is Bruno Vanobbergen.

Missie? Het Kinderrechtencommissariaat heeft volgende taken :

- het optreden als ombudsdienst voor minderjarigen met vragen over hun rechten ;
- het informeren en sensibiliseren van het grote publiek over kinderrechten, ondermeer via de jaarlijkse kinderrechtendorpen ;
- onderzoek doen over de leefwereld van kinderen en jongeren ;
- advies geven bij nieuwe wetgevingsinitiatieven over minderjarigen.

C. De Kinderrechtencoalitie

Wat ? De Kinderrechtencoalitie is een netwerk van niet-gouvernementele kinderrechtenorganisaties.

Missie ? De Kinderrechtencoalitie vormt een structuur om als gezamenlijke gesprekspartner naar buiten te treden. Dit verhoogt de slagkracht en de impact van de NGO-activiteiten. Concreet wil de Kinderrechtencoalitie :

- toezien op de naleving van het IVRK ;
- actief bijdragen aan de promotie van de rechten van het kind ;
- constructief bijdragen tot het rapportageproces inzake de naleving van het IVRK.

Plan België is lid van de Kinderrechtencoalitie en draagt bij aan de voorbereidingen van het alternatief rapport van de Rechten van het Kind in België. Specifiek wil Plan België de aandacht richten op het belang van kinderrechten binnen de Belgische Ontwikkelingssamenwerking.

1.5. Kinderrechten en de Belgische ontwikkelingssamenwerking

A. De wet op de Belgische Ontwikkelingssamenwerking

De wet op de Belgische ontwikkelingssamenwerking dateert van 1999 en richt zich op 5 sectoren:

- Basisgezondheidszorg, met inbegrip van reproductieve gezondheidszorg;
- Onderwijs en vorming;
- Landbouw en voedselzekerheid;
- Basisinfrastructuur;
- Conflictpreventie en maatschappijopbouw.

De acties en beslissingen die binnen deze 5 sectoren genomen worden, moeten steeds aandacht hebben voor een aantal specifieke zaken. Dit zijn de zogenaamde transversale thema's : milieuzorg, gelijke kansen voor mannen en vrouwen, sociale economie en sinds 2005 ook kinderrechten.

B. Gouvernemente (of bilaterale) samenwerking

DGOS

De Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS) van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking coördineert de programma's van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking. Deze programma's komen tot stand op basis van akkoorden tussen België en een partnerland in het Zuiden en dragen bij aan de armoedebestrijdingsstrategie van dat land. Momenteel concentreert België zich op 18 partnerlanden, waaronder 13 Afrikaanse landen.

BTC

De Belgische Technische Coöperatie (BTC) is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Belgische ontwikkelingsprogramma's. Daarnaast kan BTC ook opdrachten uitvoeren voor andere nationale en internationale organisaties en houdt het zich bezig met studie- en stagebeurzen.

C. Multilaterale samenwerking

De multilaterale ontwikkelingssamenwerking van de Belgische overheid omvat een samenwerking met de Verenigde Naties en aanverwante instellingen (zoals Unicef, UNDB,

Unesco...), de Europese Unie en de Internationale Financiële Instellingen, zoals de Wereldbank. De multilaterale samenwerking is vooral gericht op het leveren van een bijdrage aan de realisatie van de Millenniumdoelstellingen (zie verder).

D. Niet-gouvernementele samenwerking

De Belgische overheid is ook bevoegd voor het controleren en ondersteunen van niet-gouvernementele samenwerkingsinitiatieven. Hier vallen ondermeer de 113 erkende Belgische NGO's onder en andere organisaties die overheidssteun genieten. Met al deze organisaties stelt de overheid samenwerkingsakkoorden op die duidelijk de doelstellingen en acties van de organisatie vastleggen. Deze akkoorden kunnen betrekking hebben op vijfjarenprogramma's, maar ook op kortere projecten waarvoor een organisatie co-financiering krijgt. De actoren binnen de niet-gouvernementele samenwerking worden aangemoedigd, maar niet verplicht om hun activiteiten te richten op de sectoren en partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

E. Kinderrechtenbenadering

De opname van de rechten van het kind als transversaal thema in 2005 is het resultaat van het lobbywerk van verschillende NGO's, waaronder ook Plan België. Het betekent dat eerbied voor de rechten van het kind meespeelt in elke beslissing en actie omtrent ontwikkelingssamenwerking in België. Dit geldt op alle niveaus, dus zowel voor de gouvernementele, multilaterale als niet-gouvernementele samenwerking.

Deze kinderrechtenbenadering betekent een belangrijke ommezwaai in het beleid en de praktijk van ontwikkelingssamenwerking. Zo wordt de bouw van scholen bijvoorbeeld als onvoldoende beschouwd als niet ook de kwaliteit van het onderwijs, de veiligheid en inspraak van de leerlingen in rekening wordt gebracht. Ook de betrokkenheid van kinderen bij het bepalen van behoeften en het opstellen van een ontwikkelingsprogramma is essentieel wanneer je ontwikkeling bekijkt vanuit een kinderrechtenbenadering.

Om toe te kijken op de naleving van het transversale thema kinderrechten en om de overheid adviezen te geven om kinderrechten blijvend op de agenda te plaatsen, werd het Platform Kinderrechten in Ontwikkelingssamenwerking opgericht. Plan België is hier een actief lid van.

2. De Millenniumontwikkelingsdoelstellingen

Bron : www.millenniumdoelen.nl en www.detijdloopt.be

Millennium wat ?

In 2000 hebben de lidstaten van de Verenigde Naties afgesproken om tegen 2015 belangrijke vooruitgang te boeken op het gebied van armoede, onderwijs, gezondheid en milieu. Er zijn 8 concrete doelstellingen vastgelegd : de millenniumdoelen. Hierdoor werd voor het eerst een internationale afspraak gemaakt met concrete, meetbare doelstellingen en indicatoren. Elk jaar wordt per land de voortgang gemeten en internationaal gerapporteerd.

2.1. Halvering van de armoede

Het percentage mensen dat in extreme armoede leeft, moet in 2015 met de helft zijn teruggebracht ten opzichte van 1990. Extreme armoede betekent dat iemand leeft met minder dan \$1,25 per dag. Dit was in 1990 het geval voor 1,8 miljard mensen.

In 2005 leefden nog 1,4 miljard mensen in extreme armoede. Als deze voortgang wordt verdergezet, zal deze doelstelling waarschijnlijk behaald worden. Toch is er nog geen reden om euforisch te zijn. Het aantal armen in Sub-Sahara Afrika is door de sterke bevolkingsgroei toegenomen. En de wereldwijde economische crisis kan de resultaten negatief beïnvloeden.

2.2. Basisonderwijs voor iedereen

In ontwikkelingslanden gaan veel kinderen niet naar school. Zij dragen bij aan het huishouden of helpen mee om geld te verdienen voor het gezin. Onderwijs is echter essentieel voor de ontwikkeling van kinderen en maakt dat hun kansen in het leven toenemen.

Er is al veel vooruitgang geboekt om deze doelstelling te behalen. In 1990 ging 80 procent van de kinderen naar de lagere school. In

2007 was dit al gestegen naar 88 procent. Een belangrijk aandachtspunt blijft de kwaliteit van het onderwijs. In veel landen zijn er te veel leerlingen per klas, is er een gebrek aan geschoolde leerkrachten en te weinig schoolmeubilair. Ook zijn er nog te veel leerlingen die vroegtijdig en dus zonder diploma de schoolbanken verlaten.

2.3. Gelijke kansen tussen mannen en vrouwen

Deze doelstelling gaat specifiek over de rechten van vrouwen. Hoewel mannen en vrouwen formeel dezelfde rechten hebben, is dit in de praktijk vaak niet het geval.

Het percentage meisjes dat naar de basisschool gaat ten opzichte van jongens is toegenomen van 87 procent in 1991 tot 95 procent in 2007. De doelstelling lijkt in veel regio's behaald te worden.

Ook de politieke macht van vrouwen is toegenomen.

Het aandeel vrouwen in het parlement is in ontwikkelingslanden gestegen van 10,4 procent in 1990 tot 16,5 procent in 2008. In de ontwikkelde landen steeg dat percentage van 16,3 naar 22,6 procent.

Op de arbeidsmarkt zijn vrouwen vaak ondervertegenwoordigd in sectoren buiten de landbouw. Dit maakt hen kwetsbaar want het werk in de landbouwsector is vaak onderbetaald en heeft niet dezelfde zekerheid en sociale bescherming als loonarbeid. Tussen 1990 en 2007 is een lichte stijging van het percentage vrouwen dat buiten de landbouwsector werkt merkbaar.

2.4. Kindersterfte verminderen

In 1990 stierven bijna 13 miljoen kinderen voor hun 5^e levensjaar. Dat aantal moet tegen 2015 met twee derde verminderd zijn. De meeste van deze kinderen overlijden aan ziektes die makkelijk te voorkomen of genezen zijn, zoals diarree, mazelen, longontsteking en malaria. Bijna de helft van de kindersterfte vindt plaats in Sub-Sahara Afrika.

In 2007 is de kindersterfte gedaald tot ongeveer 9 miljoen kinderen per jaar. Steeds meer kinderen worden gevaccineerd, hebben toegang tot medicatie en slapen onder een klamboe. Toch blijft het dodental nog steeds onaanvaardbaar en ziet het er niet naar uit dat deze doelstelling tegen 2015 behaald zal worden.

2.5. De gezondheid van moeders verbeteren

Jaarlijks overlijden meer dan een half miljoen vrouwen aan de gevolgen van hun zwangerschap. 85% van deze moedersterfte vindt plaats in Sub-Sahara Afrika. In 2015 moet deze wereldwijde moedersterfte met driewart verminderd zijn ten opzichte van 1990.

Vaak is moedersterfte het gevolg van illegale en gevaarlijke abortussen, gebrek aan medisch personeel bij de bevalling of een gebrekkige voor- en nazorg. Vrouwen moeten dus een betere toegang krijgen tot reproductieve gezondheidszorg.

De recente daling in de moedersterfte van 480 naar 450 sterfgevallen per 100.000 geboortes, is voorlopig onvoldoende om deze doelstelling te behalen.

2.6. HIV/AIDS, malaria en andere ziektes bestrijden

Sinds begin jaren '90 heeft aids miljoenen slachtoffers gemaakt, vooral in Afrika. Tegen 2015 zou de verdere verspreiding van deze ziekte gestopt moeten zijn en zou er een terugdringing moeten komen dankzij een betere toegang tot de juiste medicijnen. Dit wordt ook vooropgesteld voor andere dodelijke ziektes, zoals malaria en tuberculose.

Dankzij verbeterde preventieprogramma's en een

betere beschikbaarheid van aidsremmers gaat het de goede kant op met de bestrijding van HIV/Aids. In 1996 raakten nog ongeveer 3,5 miljoen mensen besmet met het virus, in 2008 is dit gedaald tot 2,7 miljoen. De voortgang in het terugdringen van malaria is moeilijker vast te stellen, omdat er in ontwikkelingslanden weinig betrouwbare gegevens over bestaan. Toch is er in heel wat landen een grote vooruitgang merkbaar. Ook het aantal gevallen van tbc is de laatste jaren gedaald.

Het ziet ernaar uit dat het terugdringen van ziektes in 2015 behaald zal zijn op wereldschaal, zij het niet in alle regio's.

2.7. Een duurzaam milieu garanderen

Een duurzaam milieubeleid is essentieel om de gezonde levensomstandigheden van mensen te garanderen. Armoedebestrijding gaat dus hand in hand met het garanderen van de toegang tot voldoende en zuiver drinkwater, de terugdringing van de CO₂-uitstoot, het behoud van de biodiversiteit en het verbeteren van de levensomstandigheden in sloppenwijken.

De resultaten voor deze doelstelling zijn niet eenduidig. Zo steeg het percentage mensen met toegang tot veilig drinkwater van 71 procent in 1990 tot 84 procent in 2006. Het verlies aan bosoppervlakte neemt stilaan af, hoewel jaarlijks nog steeds 13 miljoen hectare bos verdwijnt. Het gebruik van ozonafbrekende stoffen (cfk's) is wereldwijd fel gedaald, maar er wordt geschat dat het zeker nog tot 2050 zal duren voordat het gat in de ozonlaag weer hersteld is. Ook de vermindering van de CO₂-uitstoot moet absoluut beter. Deze is tussen 1990 en 2005 met ruim 30 procent gestegen !

2.8. Een mondiaal partnerschap tot stand brengen

De achtste millenniumdoelstelling beschrijft de manier waarop de rijke landen er mee voor kunnen zorgen dat ontwikkelingslanden de andere millenniumdoelen kunnen halen. Dit kan op verschillende manieren, zoals schulden verlichten, ontwikkelingshulp verhogen en oog hebben

voor eerlijke handel. Ook beschrijft deze doelstelling het belang van de voorziening van moderne communicatiemiddelen in ontwikkelingslanden en de toegang tot medicijnen.

Ondertussen hebben veel ontwikkelingslanden een betere toegang gekregen tot de westerse markten, tot medicatie, internet en telefoon. Ook de omvang van de ontwikkelingshulp is verhoogd, hoewel nog steeds veel landen er niet toe komen om hieraan de beloofde 0,7 procent van het bruto nationale product te besteden. In het algemeen blijft de wereldwijde kloof tussen arm en rijk nog steeds erg groot.

2.9. Millenniumdoelstellingen en ontwikkelingssamenwerking

De Millenniumdoelstellingen zijn een belangrijk instrument in het beleid en de praktijk van ontwikkelingssamenwerking omdat het gaat om een pakket van duidelijk omschreven doelstellingen met meetbare indicatoren die niet alleen oog hebben voor de problemen in ontwikkelingslanden maar ook de verantwoordelijkheid van de ontwikkelde landen beschrijven. Bovendien gaat het om haalbare doelstellingen, want ze zijn gebaseerd op een effectieve vooruitgang die tussen 1990 en 2000 is vastgesteld. Dit maakt dat geen enkel land het kan maken om geen inspanningen te leveren om deze doelstellingen te behalen. De Millenniumdoelen zijn dus erg nuttig om mensen en organisaties te mobiliseren en om politieke druk uit te oefenen.

Toch is er ook veel terechte kritiek op de Millenniumdoelstellingen. Zo kan geen enkele zichzelf respecterende ontwikkelingsorganisatie of land tevreden zijn met een halvering van de armoede. Zeker vanuit een kinderrechtenbenadering is dit onaanvaardbaar. Niet de helft van de mensen, maar elke mens heeft immers recht op ontwikkeling. En vele aspecten van ontwikkeling, zoals het garanderen van goed en betaald werk, het recht op kwaliteitsvol onderwijs of het garanderen van het recht op een eigen mening krijgen onvoldoende aandacht. In het algemeen kunnen we dus stellen dat de Millenniumdoelstellingen, hoewel ze een belangrijk en nuttig instrument zijn voor ontwikkelingssamenwerking, onvoldoende uitgaan van een rechtenbenadering.